

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinio turizmo Europoje

(2006/C 318/12)

2006 m. sausio 19 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pateikti nuomonę dėl *Socialinio turizmo Europoje*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Juan Mendoza Castro.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13-14 d. (2006 m. rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 4 susilaikius.

A. PIRMOJI DALIS: DABARTINĖS PADĖTIES ANALIZĖ

visame pasaulyje vystymąsi, aplinkos tvarumą, Turizmo etikos kodekso laikymąsi, darbo vietų stabilumą ir kokybę bei indėlį į taikos pasaulyje išsaugojimą. Tokiai strateginei turizmo Europoje pramonei įveikti šiuos ir daug kitų iššūkių yra būtina siekiant geresnės gyvenimo kokybės visiems.

1. Įžanga

1.1 Be kitų nuomonių, kurias EESRK rengia siekdamas prisidėti prie Europos turizmo politikos formavimo, jis nusprendė parengti nuomonę dėl vadinamojo socialinio turizmo, kurioje būtų analizuojama jo kilmė, raida, esama padėtis Europoje, įvairių valstybių narių patirtis ir tokio turizmo vertybės. Visų pirma nuomonėje bus pateiktos rekomendacijos įvairioms viešosioms ir privačioms įstaigoms siekiant stiprinti socialinį turizmą Europoje ir padaryti jį visiems prieinamu. Šia nuomone taip pat siekiama prisidėti prie šiuo metu vykstančių diskusijų dėl Europos turizmo politikos nagrinėjant socialinį turizmą kaip neatskiriamą Europos turizmo modelio dalį.

1.2 **Turizmas Europoje: dabartis ir ateities iššūkiai.** Buvo atlikta įvairių tyrimų, parengta pranešimų ir nuomonių, kuriuose dabartinė turizmo padėtis aptariama atsižvelgiant į įvairius aspektus: ekonominį, socialinį ir aplinkos; į didelę turizmo svarbą visos Europos ir atskirų šalių ekonomikai; į jo indėlį į gerovę ir užimtumą Europoje. Šių veiksmų visuma lemia didelį šio sektoriaus potencialą, stabilumą ir augimą. Tačiau taip pat pabrėžiama, kad turizmas yra susijęs su įvairiomis vidaus ir išorės trumpalaikėmis, vidutinės trukmės ir ilgalaikėmis problemomis bei rizika: sezoniskumu, perdėtu gamtinių išteklių naudojimu, menku kultūrinio paveldo ir vietos aplinkos vertinimu, ir siejasi su terorizmu, keliančiu grėsmę vietos gyventojų ir turistų saugumui. Šie veiksniai rodo, kad, norint toliau eiti darnaus vystymosi keliu, teks įveikti daug su turizmu susijusių iššūkių, tarp kurių galima paminėti turizmo prieinamumą visiems, jo realų indėlį į daugelio menkai išsivysčiusių šalių

1.3 **Turizmo politika Europos Sąjungoje.** 2005 m. balandžio 6 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę dėl **Turizmo politikos išsiplėtusioje Europos Sąjungoje**, kurioje nuodugniai išnagrinėjo turizmo politiką atsižvelgiant į Sutartį dėl Konstitucijos Europai ir pastaruosius bei būsimus ES plėtros etapus. Nuomonėje teigiamai vertinamas turizmo vaidmuo remiant, koordinuojant ir papildant kitas Europos politikos sritis. Pavyzdžiui, turizmas yra glaudžiai susijęs su užimtumu ir socialine politika, kokybės gerinimu, technologiniais tyrimais ir vystymusi, vartotojų apsauga, aplinkosauga ir įvairiomis kitomis politikos sritimis. Visų pirma reikėtų pabrėžti, kad šioje nuomonėje siekiama nustatyti ir išanalizuoti socialinio turizmo reikšmę užimtumo ir socialinei politikai. Įvairiose nuomonėse dėl turizmo EESRK skatina Europos politikos sritis, kuriose siekiama apibrėžti Europos turizmo modelį, grindžiamą ne teisės aktais, bet vertybėmis. Socialinis turizmas ir su juo susijusios vertybės galėtų būti pagrindinė tokio modelio dalis ir galėtų padėti jį įtvirtinti ir skleisti.

1.4 **Lisabonos darbotvarkės tikslas ir socialinis turizmas.** Reikėtų atkreipti dėmesį į Lisabonos strategijoje turizmui skiriamą užduotį, o ypač socialiniam turizmui. Kadangi darbotvarkės strateginis tikslas yra padaryti Europą **konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis pagrįsta ekonomine erdve pasaulyje, galinčia užtikrinti tvarų ekonomikos augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų ir didesnę socialinę sanglaudą**, reikės ištirti, ar socialinis turizmas veiksmingai ir teigiamai prisideda prie šio tikslo įgyvendinimo, kaip jo yra siekiama ir kaip būtų galima jo indėlį padidinti. EESRK tiki, kad toks indėlis yra realus ir gali būti dar didesnis. Todėl pasiūlysiu priemonės įvairiems socialinio turizmo subjektams.

1.5 **Nuomonės prielaidos.** Yra daug medžiagos, kuria remiantis ši nuomonė gali būti pagrįsta tiek teoriniu (tyrimai, pranešimai, leidiniai), tiek praktiniu (dabartiniai socialinio turizmo Europoje iniciatyvų pavyzdžiai) požiūriu. Ją rengė viešosios ir privačios institucijos; vertėtų paminėti 2003 m. spalio 29 d. EESRK nuomonę dėl **Socialiai tvaraus turizmo visiems**, kuri apima apie 100 socialinio turizmo iniciatyvų (5.5.2 punktą); taip pat derėtų paminėti 2005 m. balandžio 6 d. nuomonę dėl **Turizmo politikos išsiplėtusioje ES**, į kurią Europos socialinio turizmo projektas yra įtrauktas kaip galimas Europos institucijų bendradarbiavimo bandomasis projektas.

2. Socialinio turizmo sąvoka

2.1 **Teisė į turizmą — socialinio turizmo pagrindas.** Visi turi teisę į poilsį kiekvieną dieną, kiekvieną savaitę ir kiekvienais metais bei teisę į poilsui skirtą laiką, per kurį būtų galima ugdyti įvairiapusę asmenybę ir didinti socialinę integraciją. Žinoma, kiekvienas turi teisę į asmenybės ugdymą. Teisė į turizmą yra konkreti šios bendros teisės išraiška, o socialinis turizmas yra paremtas siekiu užtikrinti, kad ji būtų visuotinai prieinama praktikoje. Todėl socialinis turizmas nėra atskirtas ar svetimas turizmui, kuris bendrąja prasme yra galingiausia pramonės šaka pasaulyje, visoje Europoje ir daugelyje ES valstybių narių; kita vertus, tai yra būdas praktiškai įgyvendinti visuotinę teisę į turizmą, keliones, kitų regionų ir šalių pažinimą, o tai ir yra turizmo pagrindas. Reikėtų ypač pabrėžti tai, kad ši teisė buvo apibrėžta 1999 m. spalio 1 d. Cilės Santjago priimtame Pasaulio turizmo organizacijos Pasaulio turizmo etikos kodekse, kurį 2001 m. gruodžio 21 d. priėmė Jungtinės Tautos.

2.2 **Socialinio turizmo apibrėžimas.** Yra daug nuomonių apie tai, kas iš tiesų yra socialinis turizmas, todėl sunku tiksliai apibrėžti jo sąvoką. Įvairios institucijos, naudojamos labai skirtingus metodus (pvz., turinio nustatymas, rezultatai, kurių buvo tikėtasi, tikslai, idėjos ir viltys), visada remiasi vienu principu — kad visi, įskaitant esančius nepalankiausiose sąlygose, turi poreikį ir teisę į poilsį ir laisvą laiką po darbo kiekvieną dieną, kiekvieną savaitę ir kiekvienais metais. Anot Tarptautinio socialinio turizmo biuro (TSTB), socialinis turizmas yra visos sąvokos ir reiškinių, atsirandantys turizme dalyvaujant mažas pajamas gaunantiems visuomenės sektoriams, kai jų dalyvavimas yra galimas dėl gerai apibrėžtų socialinių priemonių. TSTB šiuo metu persvarsto šį apibrėžimą siekdamas išplėsti turizmo veiklą taip, kad jis prisdėtų prie vystymosi ir solidarumo plėtojimo.

2.2.1 Pasak Europos Komisijos ⁽¹⁾, socialinį turizmą kai kuriose šalyse organizuoja asociacijos, kooperatyvai ir prekybos sąjungos, o jo tikslas — padaryti keliavimą prieinamą kuo platesniam žmonių ratui,

⁽¹⁾ Įvairios socialinio turizmo reikšmės: paklausos ir pasiūlos raida. XXIII generalinis direktoratas. Turizmo skyrius, 1993 m.

ypač labiausiai remtiniams gyventojų sluoksniams. Pastaraisiais metais šis jau pasenęs apibrėžimas buvo persvarstomas techniniuose posėdžiuose. EESRK nuomone, nė vienas apibrėžimas nėra pakankamai tikslus; vis dėlto, kaip tai būdinga socialiniams mokslams, tikslas apibrėžimas yra mažiau svarbus negu būdingų bruožų nustatymas.

2.2.2 Todėl, nesistengsime tiksliai apibrėžti socialinio turizmo sąvokos, o laikydami principo, kad turizmas yra bendra ir visiems prieinama teisė, galime teigti, kad socialiniu turizmu galime vadinti veiklą, atitinkančią šias tris sąlygas:

- tikrovė yra tokia, kad neįmanoma visiškai arba iš dalies įgyvendinti teisės į turizmą; tai gali būti susiję su ekonomine padėtimi, fizine arba psichine negalia, asmenine arba šeimine izoliacija, sumažėjusiu mobilumu, geografiniais sunkumais arba įvairiomis kitomis priežastimis, sukuriančiomis realias kliūtis;
- reikia, kad valstybinės arba privačios institucijos, bendrovės, profesinės sąjungos arba tiesiog organizuota grupė žmonių nuspręstų imtis (ir imtųsi) veiksmų siekdami įveikti arba sumažinti kliūtis, trukdančias žmonėms įgyvendinti teisę į turizmą;
- tokie veiksmai turi būti veiksmingi ir užtikrinti, kad grupė žmonių dalyvaus turizmo veikloje laikantis tvarumo, prieinamumo ir solidarumo principų.

2.2.3 Galiausiai, kadangi turizmas yra integruota veikla, apimanti įvairius sektorius, veiklos šakas ir vystymosi sferas, socialiniam turizmui priskiriamos visos iniciatyvos, dėl kurių turizmas tampa prieinamas ypatingų poreikių žmonėms ir kurios socialiniu ir ekonominiu požiūriu naudingos įvairiems sektoriams, veiklos sritims ir grupėms.

2.3 Socialinio turizmo istorija

- Nors socialinio turizmo veiklos, kaip mes ją šiandien suprantame, atsiradimas nėra aiškus, ji galėtų būti susijusi su organizacijomis, kurios specializavosi fizine veikla kalnuose paremtų atostogų organizavimu ir atsirado 20-ojo amžiaus pradžioje, arba Šveicarijoje ir Prancūzijoje organizuojamomis atostogų stovyklomis vaikams iš remtinų šeimų.

— Valdžios institucijos ankstyvojoje socialinio turizmo veikloje pradėjo dalyvauti po Antrojo Pasaulinio karo. Jų dalyvavimas buvo susijęs su darbininkų judėjimais; kai kurios Europos šalys (Prancūzija, Italija, Portugalija ir Ispanija) organizavo socialinio turizmo veiklą, o kitos (Jungtinė Karalystė, Nyderlandai) tiesiog laikėsi nesikišimo principo.

— 6-ajame ir 7-ajame dešimtmėčiuose iš tiesų buvo dedamos didelės pastangos skatinant socialinį turizmą ir atsirado daug organizacijų, asociacijų ir koordinavimo tarnybų, tarp kurių yra ir Briuselyje įsteigtas Socialinio turizmo biuras, iki šiol aktyviai vykdamas skatinamąjį ir atstovaujамąjį darbą.

2.4 Socialinio turizmo pagrindai. Pagal TSTB, socialinis turizmas yra paremtas penkiais vertybių kriterijais:

2.4.1 Daugumos teisė naudotis turizmu. Tikriausiai įvairias socialinio turizmo iniciatyvas labiausiai pateisina ir sustiprina noras, kad ši teisė taptų reali. Žmonių, kurie šiandien gali džiaugtis atostogomis, skaičius žymiai išaugo dėl turizmo populiarumo visuomenėje, tačiau vis dar yra žmonių grupių, kurioms dėl įvairių priežasčių atostogos yra neprieinamos. Lėšų stoka yra dažniausia priežastis, dėl kurios ši teisė netampa visuotinė. Šiuo požiūriu galima kelti klausimą, ar yra poreikis ir ar valdžios institucijos galėtų panaudoti visuomenines lėšas siekdamos užtikrinti teisę į turizmą arba atostogas. Šis klausimas įvairiose šalyse sprendžiamas skirtingai: kai kurios skiria daugiau dėmesio socialiniams kriterijams, kitos yra mažiau aktyvios sprendžiant susidariusią situaciją, dėl kurios atostogos nėra visiems prieinamos. Svarbu pabrėžti, kad socialinis turizmas jokia būdu negali arba neprivalo būti prilygintas jokiai kitai žemesnės kokybės ar tipo turizmo rūšiai; priešingai — socialinio turizmo veikla turi pasižymėti aukščiausia tiek įrangos ir patalpų, tiek paslaugų kokybe.

2.4.2 Socialinio turizmo indėlis į socialinę integraciją. Turizmas yra labai paveiki socialinės integracijos priemonė, leidžianti užmegzti ryšius su kitomis kultūromis, pažinti vietas, papročius ir svarbiausia — susipažinti žmonėms; kelionės, atostogos ir turizmas suveda žmones, padeda jiems susipažinti ir bendrauti kaip lygiems su lygiais, nors jie ir priklauso skirtingoms kultūroms. Kultūriniai mainai ir galimybė turėti laisvalaikį yra svarbios asmenybės vystymosi priemonės tiek turistams, tiek juos priimančioms vietos gyventojams. Turizmo paskatinti kultūriniai mainai ypač svarbūs jaunimui, kadangi jie turi įtakos jo intelektualiniam vystymuisi ir praturtina pasaulio suvokimą. ES socialinis turizmas gali padėti veiksmingai kurti piliečių Europą. Svarbu pabrėžti, kad socialinio turizmo maršrutai neturėtų

skirti nuo turistinių bendrąja prasme, tačiau turėtų prisidėti prie socialinės integracijos. Įvairūs socialinio turizmo dalyviai turi užtikrinti kuo geresnes turistinių kelionių sąlygas, kad jomis būtų galima kuo geriau pasinaudoti, o ne priešingai. Aišku, todėl svarbios ne tik materialinės sąlygos, bet ir paslaugų lygis, taigi šio sektoriaus darbuotojai turi būti specialiai rengiami šiam darbui.

2.4.3 Tvaraus turizmo struktūrų kūrimas. Iš tikrųjų, turistinių vietų infrastruktūras ne visada galima pavadinti tvariomis. Susidaro įspūdis, kad turizmas neretai buvo plėtojamas siekiant trumpalaikio pelno, pernelyg intensyviai naudojant gamtinius išteklius ir įsisavinant geriausias teritorijas — pakrantes ir kalnuotas vietas. Socialinis turizmas, kuris yra labiau paremtas socialinėmis, o ne ekonominėmis sąlygomis, gali padėti kurti arba išsaugoti turistines vietas atsižvelgiant į ekonominius, socialinius ir aplinkos tvarumo kriterijus. Įvairių socialinio turizmo rūšių valdymas yra pagrindinis turistinių vietų tvarumo veiksnys. Tvarumas iš esmės yra įvairių žmogaus veiklos aspektų pusiausvyra, tačiau daugelyje dar mažai išsivysčiusių šalių, kuriose turizmas suprantamas kaip ekonominė veikla, galinti padėti jiems įveikti skurdą, socialinis turizmas yra tiesiog vystymosi priemonė.

2.4.4 Indėlis į užimtumą ir ekonomikos augimą. Turizmas, ko gero, jau yra ir toliau bus galingiausia pasaulio pramonės šaka ir jo indėlis į turistų lankomų vietų gyventojų užimtumą, vystymąsi, gerovę ir gyvenimo kokybę bus vienas didžiausių. Socialinis turizmas prisideda prie ekonomikos stiprinimo, tačiau dar nepakankamai vertinama jo reikšmė, ekonominė svarba ir jo įtaka įgyvendinant tvarumo reikalavimus pasirenkant paskirties vietas. Socialinį turizmą valdančios bendrovės ir įstaigos, plėtodamos savo veiklą, turi remtis ne vien ekonominiais kriterijais. Vienas iš kriterijų, į kurį reikėtų atsižvelgti, — tai stabilų, aukštos kokybės darbo vietų kūrimo kriterijus, kuris yra pagrindinis tvaraus turistinių vietų plėtojimo veiksnys. Socialinio turizmo indėlis (nesvarbu, ar didelis, ar mažas) sprendžiant su sezoniškumu susijusias problemas yra esminis kriterijus siekiant užimtumo kokybės ir stabilumo, todėl jis turėtų būti neatsiejama Europos turizmo modelio dalis. Viešoji ir privati partnerystė valdant socialinį turizmą gali būti tinkama priemonė ir rodiklis, kad šio kriterijau laikomasi.

2.4.5 Socialinio turizmo indėlis į pasaulio vystymąsi. Jau buvo minėta, kad turizmas, o ypač socialinis turizmas, daugeliui bendruomenių gali suteikti galimybę įveikti atsilikimą arba pramonės krizę ir susidoroti su kasybos, pramonės ar žemės

ūkio veiklos žlugimu. Vienodi kriterijai turėtų būti taikomi sąlygoms, būtinoms socialiniam turizmui plėtoti, ir sąlygoms, kurios reikalingos, kad tam tikra vietovė ir jos gyventojai suvoktų, jog turizmas yra jų vystymosi variklis. Kai bendruomenės galės gyventi iš turizmo, sustiprės vietos ekonomika ir atsiras socialinis stabilumas. Kaip siūlo daugelis tarptautinių institucijų, turizmas yra geras priešnuodis įvairaus pobūdžio karams ir nelaimėms. Turizmas asocijuojasi su svetingumu, mainais, vietos kolorito vertinimu, žmonių draugyste ir bendravimu; tai priešingybė karui, agresijai, invazijai ir gamtos niokojimui. Mylėti galime tik tai, ką pažįstame, taigi turizmas yra žmonių suartėjimo ir tautų pažinimo priemonė, o tai skatina taiką, santarvę ir vystymąsi. Socialinį turizmą galima ir reikia stiprinti; jis turėtų padėti visame pasaulyje užtikrinti lygybę, teisingumą, demokratiją ir gerovę, sudarančią sąlygas solidariam visų pasaulio žmonių vystymuisi.

2.5 Socialinio turizmo ir valdymo principai ir sąlygos.

Siekiant atskirti socialinio ir nesocialinius pobūdžio aspektus, svarbu išanalizuoti socialinį turizmą apibūdinančius veiksnus ir kriterijus bei jo valdymo būdus. Pritardami TSTB, galime nurodyti kai kuriuos kriterijus, apibūdinančius bendrą turizmo sąvoką:

- pagrindinis tikslas turėtų būti turizmo prieinamumo didinimas visoms grupėms, kurioms sunku naudotis jos teikiama paslaugomis, arba vienai atskirai grupei;
- jis turėtų būti prieinamas įvairioms vartotojų grupėms ir sektoriams; jis taip pat turėtų būti atviras įvairioms valdymo formoms ir įvairioms grupėms, besinaudojančiom socialinio turizmo paslaugomis;
- reikia tiksliai apibrėžti grupes, kurioms skirta veikla: socialinės kategorijos, amžiaus grupės, žmonės su negalia, vadovaujantis nediskriminavimo dėl rasės, kultūros ir socialinės padėties principais;
- reikėtų įtraukti humanistines, švietėjiškas, kultūrinės ir su asmenybės vystymusi susijusias iniciatyvas bei tikslus;
- ekonominė veikla turėtų būti skaidri, o pelnas sumažintas iki lygmens, būtino siekiant įgyvendinti socialinius tikslus;
- turizmo produktas neturėtų būti siejamas tik su pinigine verte;

- turėtų būti siekiama tvariai integruoti turizmo veiklą į vietos, į kurią vykstama, aplinką;
- žmogiškieji ištekliai turėtų būti valdomi skatinant integraciją, paremtą socialinio turizmo organizacijų darbuotojų darbo kokybe.

Tokie ir panašūs kriterijai gali būti laikomi socialinio turizmo valdymo ir veiklos nustatymo gairėmis.

2.6 Bendrovės pelningumas ir socialinis turizmas. Socialinis turizmas yra beveik visiškai (tačiau neišskirtinai) ekonominė veikla ir turėtų būti paremtas pagrindiniais principais: investicijų rentabilumo ir pelno, reikalingo pagrindiniams tikslams įgyvendinti. Tik bendrąja prasme konkurencingas ir pelningas verslas gali būti plėtojamas veiksmingai, saugiai ir suteikti garantijų vartotojui. Kintanti šiandieninė socialinio turizmo padėtis rodo, kad šia veikla užsiimančios įmonės ir organizacijos yra pelningos, kadangi turi tvirtą struktūrą, atitinkamą rinką ir suderintas rinkos kainas. Verta pažymėti, kad socialinio turizmo asociacijos kuria darbo vietas ir ištikus metus, ir mažo užimtumo laikotarpiais, o tai padeda užtikrinti turistinių vietovių darbuotojų užimtumą.

2.7 Turizmo socialinis pelningumas. Nors socialinis turizmas yra ekonominė veikla, jis yra ir socialinė veikla, duodanti naudą šioje srityje. Lankytojai džiaugiasi atostogomis, turizmo darbuotojai — savo darbu, ir naudos turi visa visuomenė. ES socialinis turizmas yra neatsiejama pilietinės visuomenės kūrimo dalis ir jo įtaka šiuo požiūriu tik didės. Vis didesniai piliečių srautai keliaujant po Europą, bus kaupiamos žinios, daugės supratimo ir tolerancijos.

2.8 Socialinio turizmo Europoje sąvokos ir požoriai. Šiuo metu socialinis turizmas įvairiose ES valstybėse narėse, vykdančiose socialinio turizmo programas, suprantamas skirtingai, tačiau yra trys bendri bruožai:

- reali galimybė turėti laisvo laiko atostogoms;
- finansinės galimybės keliauti;
- tinklo, struktūros arba priemonės, dėl kurių šios teisės tampa realiai prieinamos, egzistavimas.

2.8.1 Todėl socialiniu turizmu turėtų būti laikomos šios turizmo formos: kelionės ir veikla, kurią organizuoja profesinės sąjungos, šeimos kelionės, kelionės religiniais tikslais, įmonių savo darbuotojams rengiamos kelionės, visuomeninių institucijų organizuojamos kelionės, kelionės žmonėms su negalia, jaunimui ar senyvo amžiaus žmonėms, turintiems mažas pajamas, ir esantiems įvairiose kitose situacijose.

2.9 **Socialinio turizmo institucijos.** Yra įvairių institucijų, dirbančių socialinio turizmo srityje Europoje ir ją tvarkančių. Galima paminėti:

- nacionalines federacijas ir konsorciumus;
- viešąsias įstaigas, kurių pagrindinė arba viena iš veiklos sričių yra turizmas;
- socialinį turizmą, sportą arba kultūrines asociacijas;
- bendradarbiavimo įstaigas;
- profesines sąjungas;
- jungtines įmones.

3. Socialinio turizmo dalyviai ir jų vaidmuo

3.1 **Europos institucijos.** Europos institucijos skiria daugiau dėmesio socialiniam turizmui, kaip tai pabrėžiama įvairiuose Parlamento, Europos Komisijos ir EESRK atliekamuose, remiamuose arba koordinuojamuose tyrimuose, nuomonėse, pranešimuose ir konferencijose. Jų veiklos pagrindas pirmiausia yra rinkti, apdoroti ir skleisti įvairių Europos šalių sukaupą patirtį. Skatinant naujas kiekvienos valstybės iniciatyvas ir suvedant atsakingus nacionalinius veikėjus, norinčius dalyvauti įgyvendinant tarptautines iniciatyvas, ypatingas vaidmuo tenka Komisijai. Šiuo metu Komisija, atrodo, neatlieka pagrindinio socialinio turizmo iniciatyvų koordinatoriaus ES lygmeniu vaidmens. Verta atkreipti dėmesį į neseniai Įmonių generalinio direktorato turizmo skyriaus atliktą apklausą dėl ES piliečių dalyvavimo turistinėje veikloje siekiant išsiaiškinti, kodėl 40 proc. jų tokio pobūdžio veikloje nedalyvauja. Komisija ateityje galėtų imtis pagrindinio Europos socialinio turizmo sektoriaus koordinatoriaus ir tarpininko vaidmens. Toks vaidmuo nebūtinai reiškia, kad Europos institucijos privalės finansiškai remti šios bendros tarptautinės platformos plėtojimą.

3.2 **ES Valstybių narių vyriausybės.** Kaip jau minėjome, ES valstybių narių vyriausybės dalyvavimas socialinio turizmo

veikloje smarkiai skiriasi dėl istorinių, ideologinių ir socialinių priežasčių. Kai kuriose šalyse nacionalinės, regionų ar vietos valdžios institucijos jai teikia nemažą finansinę paramą. Tokios lėšos skiriamos įvairioms grupėms: jaunimui, pagyvenusio amžiaus žmonėms, žmonėms su negalia, remtiniams asmenims ir kt. Šiuo metu, siekdamas peržengti nacionalinių socialinio turizmo programų ribas, vyriausybės dalyvauja tarptautiniuose mainuose.

3.3 **Darbdaviai.** Svarbu pažymėti, kad yra tam tikrų iniciatyvų, pvz., „atostogų čekiai“, kuriomis darbdaviai finansiškai paremia savo darbuotojus organizuojant atostogas. Be to, kaip jau minėjome, reikėtų atsižvelgti į tai, kad socialinis turizmas yra didžiausia ekonominė veikla, turinti didžiulį potencialą, todėl ja domisi turizmo sektoriaus įmonių vadovai, kurie joje išvengia galimybių plėsti paslaugų tiekimo arba tarpininkavimo veiklą. Verta paminėti ispanų bendrovę *Mundo Senior* („Pagyvenusių žmonių pasaulis“), apimančią daug didelių turizmo bendrovių ir įkurtą Darbo ir socialinių reikalų ministerijos socialinio turizmo programai įgyvendinti. Ši bendrovė išplėtė savo tikslus ir veiklą socialinėje srityje, kad galėtų pasiūlyti specialius turizmo produktus vyresnio amžiaus piliečiams. Aišku, kad konkurencingumas ir šios veiklos socialinis pobūdis vienas kitam neprieštarauja. Ateityje, norint kurti pelningas socialinio turizmo programas ES valstybėse narėse ir įvairiose šalyse, būtų galima ir reikėtų plėtoti viešųjų ir privačiųjų partnerystės praktiką.

3.4 **Darbuotojai.** Kai atsirado socialinis turizmas, profesinės sąjungos — darbuotojų teises ginančios organizacijos — siekdamos naudoti savo narius, aktyviai dalyvavo turizmo veikloje. Jų dalyvavimą rodo parama materialinei infrastruktūrai, poilsio kompleksams, svečių namams ir pan., taip pat specializuotoms paslaugoms. Įvairių šalių patirtis skirtinga, tačiau beveik visose šalyse su profesinėmis sąjungomis susijusi socialinio turizmo veikla egzistuoja. Reikėtų ypač paminėti naujųjų ES valstybių narių profesinių sąjungų organizacijas, kurios ieško tinkamo socialinio turizmo modelio ir ieško ryšių, norėdamos pasidalinti patirtimi. Taip pat reikėtų paminėti įdomų tyrimą, kurį 2005 m. gegužės mėn. atliko TSTB. Tai buvo tyrimas, susijęs su įvairia profesinių sąjungų turistine veikla darbuotojams, kuriame viena po kitos išdėstyta šiuo metu 25 ES valstybėse narėse vykdoma veikla. Tai naudingas informacijos ir esamos padėties analizės šaltinis.

3.5 **Specializuotos asociacijos.** Į šias asociacijas įeina vartotojų kooperatyvai, kurie kai kuriose šalyse (Italijoje ir Jungtinėje Karalystėje) turi plačius agentūrų tinklus, kurie kartu su jaunimo ir aplinkos organizacijomis bei pačioms socialinio turizmo institucijoms (pvz., TSTB) priklausančiomis asociacijomis, teikiančiomis svarbią pagalbą, koordinavimą ir skatinančiomis darbą, verčiasi turizmo veikla.

3.6 Tiesiogiai ir netiesiogiai su socialiniu turizmu susijusios grupės. Akivaizdu, kad patys turizmo paslaugų gavėjai yra pagrindiniai įvairių socialinio turizmo programų ir veiklos dalyviai. Jie pirmieji pasinaudoja ekonominiais privalumais, užtikrinančiais galimybę leisti laisvalaikį ir atostogas dalyvaujant pasirinktoje sporto arba kultūrinėje veikloje. Be to, jie gali lankytis dideliais vietos ištekliais, paveldu ir gamta pasižyminčias vietas, pabendrauti su vietos gyventojais. Tai padeda pasiekti savitarpio pažinimo, užtikrina poilsį ir asmenybės pusiausvyrą. Vietovių, kuriose plėtojamas socialinis turizmas, bendruomenės taip pat iš to turi naudos (užimtumas, ekonominės ir vystymosi veikla).

4. Šiandieninė socialinio turizmo padėtis Europoje

4.1 Teorija, teisėkūra ir programos. Šiuo metu Europoje nėra labai gerai išnagrinėtas socialinio turizmo teorinis, teisėkūros ir programų pagrindas; vis dėlto atliekama nemažai lyginamųjų tyrimų, rengiami pranešimai, kuriuose siekiama išanalizuoti ir susisteminti įvairias socialinio turizmo apraiškas Europoje. Kai kurie jų minimi šios nuomonės D dalyje kaip techninės ir dokumentų nuorodos.

4.2 Įvairi praktinė patirtis Europoje. Kaip jau buvo minėta, 2006 m. gegužės 4–5 d. Barselonoje vykusiam klausyme, dirbant tyrimo grupei ir remiantis TSTB bei Komisijos surengtoje konferencijoje „Turizmas visiems“ išdėstyta patirtimi, buvo pristatyta daug praktinės patirties Europoje, kuri daugeliu atvejų buvo sėkminga, pavyzdžiui. Išsamiai tokią patirtį nagrinėti nėra šios nuomonės tikslas, tačiau manome, kad reikėtų išskirti kai kuriuos svarbiausius atvejus, kurie, be jokios abejonės, padės gerinti socialinį turizmą ir galės būti panaudoti kaip vadovas kitiems, dirbantiems socialinio turizmo sektoriuje arba tokių programų neturinčioms šalims ar teritorijoms.

4.2.1 Prancūzijos agentūros Agence Nationale pour les Chèques-Vacances (ANCV) (Nacionalinės atostogų čekių agentūros) 2005 m. metinė apyvarta buvo apie vieną milijardą eurų. Ši agentūra buvo įsteigta 1982 m. kaip „pramoninio ir komercinio pobūdžio visuomeninė organizacija“ ir daugiau nei po 23 veiklos metų išlieka turizmui naudinga socialinės politikos priemonė.

4.2.1.1 Jos tikslai yra trejopi:

- padėti kuo didesniai skaičiui žmonių, ypač turinčių mažiausias pajamas, išvykti atostogauti;
- suteikti galimybę per platų tinklą nemokamai naudotis turizmo specialistų, galinčių veiksmingai atsižvelgti į visų poreikius, paslaugomis;

— bendradarbiauti plėtojant turizmą siekiant, kad turizmo veikla tolygiai pasiskirstytų visuose regionuose.

4.2.1.2 Reikėtų pažymėti, kad atostogų čekius kiekvienais metais gauna apie 2,5 mln. žmonių, o jais naudojasi apie 7 mln. keliautojų. Nacionalinei atostogų čekių agentūrai priklauso daugiau kaip 21 000 organizacijų, gaunančių jos finansavimą, o paslaugas teikia per 135 000 turizmo ir laisvalaikio specialistų.

4.2.1.3 Be to, ši programa leidžia suteikti atostogas ypač remtinoms grupėms, žmonėms su negalia, jaunimui ir t. t. suteikiant 4,5 milijonų eurų atostogų išmokas. Agentūra taip pat investuoja dideles sumas į socialinio turizmo patogumų modernizavimą.

4.2.1.4 Apskritai, atrodo, kad pavyko užtikrinti šios programos tęstinumą ir pelningumą; ekonominiai tyrimai, be abejo, parodo, kad agentūros ekonominė veikla leidžia susigrąžinti finansines sąnaudas.

4.2.1.5 Agentūros tikslai keleriems ateinantiems metams — ir toliau plėsti ir skleisti savo paslaugas tarp vartotojų ir turizmo specialistų. Gali būti, kad, sudarant susitarimus su kitomis ES valstybėmis, tokie tikslai įgaus tarptautinį pobūdį; nauda neabejotinai būtų abipusė. Tai būtų didelės ekonominės ir socialinės svarbos pavyzdys.

4.2.2 Ispanijoje vykdomos socialinio turizmo programos IMSERSO tikslai yra panašūs, tačiau naudojami skirtingi būdai ir priemonės. Ši programa kasmet padeda daugiau nei milijonui žmonių, ypač pagyvenusių, ne sezono metu vykti į organizuotas grupines keliones. Ispanijos vyriausybė kasmet į šią programą investuoja apie 75 mln. eurų, tačiau įvairūs mokesčių mechanizmai (PVM, komercinės ir profesinės veiklos, bendro pelno ir fizinių asmenų pajamų mokestis), padidėjusios pajamos iš socialinės apsaugos įmokų ir santaupos iš bedarbių išmokų programai grąžina apie 125 mln. eurų, todėl tai yra ekonomiškai pelninga.

4.2.2.1 Akivaizdu, kad socialiniu ir ekonominiu požiūriu programa yra pelninga, kadangi ji leido daugybei vyresnio amžiaus gyventojų pirmą kartą pakeliauti, pažinti kitus miestus ir vietas, užmegzti ryšius su tokiais pat kaip jie žmonėmis, pagerinti fizinę būklę. Todėl suprantama, kad vartotojai yra patenkinti. Be to, už kiekvieną į programą investuotą eurą yra susigrąžinama 1,7 euro.

4.2.2.2 Reikėtų paminėti šios programos poveikį užimtumui. Vykdam šią programą viešbučiuose ir kitose įstaigose buvo įdarbinta 10 000 žmonių, kurie ne sezono metu būtų bedarbiais, jeigu nedirbtų viešbučiai ir kitos įstaigos bei prekybos centrai.

4.2.2.3 Programa nuolat plėtojama, ieškoma naujų socialinio turizmo formų, turinčių didesnę vertę kultūros, sveikatos ir socialiniu požiūriu, pvz., neabejotinai sėkmingi apsilankymai mineralinių vandenų kurortuose arba kultūrinės kelionės ir renginiai.

4.2.2.4 Prancūzijos atveju yra daug galimybių išplėtoti programą ne tik pačioje šalyje, bet ir už jos ribų. Šiuo metu Ispanijos Imerso programa jau pasirašė susitarimą su kolegomis iš Portugalijos dėl turistų mainų ir planuojama tą patį padaryti su Prancūzija. Tai gali būti vertingas modelis kitoms Europos šalims.

4.2.3 **Kita patirtis.** Be šių didžiųjų socialinio turizmo programų Europoje yra ir kitų gerų pavyzdžių, nors ir ne tokio didelio masto ir skirtų konkrečiam vartotojų ratui, tačiau dėl to ne mažiau vertingų. Toks yra Barselonos klausyme nagrinėtas atvejis. Tai **Plataforma Representativa Estal de Discapacitado Físicos** (PREDIF) (Žmonių su fizine negalia atstovaujamas valstybinis sektorius), skirtas tikslinei grupei, tačiau labai sėkmingai vykdo šiai grupei numatytą atostogų programą.

4.2.3.1 Verta paminėti visiškai kitokio pobūdžio, tačiau taip pat labai įdomią trijų organizacijų iš Jungtinės Karalystės (**Family Holiday Association**), Belgijos (**Toerisme Vlaanderen**) ir Prancūzijos (**Vacances Ouvertes**) iniciatyvą, kurios bendradarbiauja organizuodamos „turizmą visiems“ visose trijose šalyse.

4.2.3.2 Socialinio turizmo veikla vykdoma ir kitose Europos šalyse: **Portugalijoje, Lenkijoje ir Vengrijoje**, kuriose profesinės sąjungos vaidina svarbų vaidmenį, bei **Italijoje**, kur programą remia vartotojų kooperatyvai. Apibendrinant galima teigti, kad Europoje didėja iniciatyvų, auga vartotojų skaičius ir jų įvairovė.

4.2.3.3 Reikia pažymėti, kad kai kurie regionai ir savivaldybės įvairiai įgyvendina socialinio turizmo iniciatyvas, pvz., **Autonominė Balearų salų bendruomenė** ir jos Planas OCI 60.

4.2.3.4 Regionų lygmeniu Andalūzijos (Ispanija) vyriausybė plėtoja **Residencias de Tiempo Libre** (Laisvalaikio svečių namų) programą kartu su **Conoce tu Costa** (Pažink savo

pakrantę) programa, kuri, skatindama vyresnio amžiaus žmonių turizmą Autonominėje teritorijoje, bendradarbiauja su regiono administracija ir vietos tarybomis.

4.2.3.5 Taip pat reikėtų paminėti, kad veikia Europos Sąjungos socialinio turizmo interneto svetainė www.visiteurope.com, kuri turėtų tapti turizmo veiklos, įskaitant ir socialinį turizmą, konsultaciniu tinklalapiu.

4.3 **Bendras socialinio turizmo vertinimas.** Socialinis turizmas yra labai vertingas Europos visuomenei. Galima paminėti:

— jo gavėjų pasitenkinimą ne tik dėl tiesioginės atostogų veiklos, bet ir dėl ypatingo šios poilsio veiklos pobūdžio;

— veiklos žmogiškąjį aspektą ir vertybes;

— turizmo paslaugų naudotojų bei priimančios bendruomenės gerovės skatinimą ir asmenybės vystymąsi;

— pelningumą ir ekonominę naudą turizmo pramonei, visų pirma dėl to, kad pailginamas sezonas;

— naudą ištisus metus kuriant pastovias ir aukštos kokybės darbo vietas;

— aplinkos tvarumo palaikymą priimančiose vietovėse;

— vietos aplinkos ir jos gamtinio, socialinio bei kultūrinio paveldo stiprinimą;

— žinių ir mainų ES šalyse skatinimą.

4.3.1 Minėtos vertybės, sėkmingi socialinio turizmo veiklos rezultatai, šios veiklos plėtojimo, mokslinių tyrimų ir naujų produktų pateikimo galimybės lemia tai, kad socialinis turizmas Europoje visais aspektais yra labai teigiamai vertinamas.

4.3.2 Toks visapusiškai teigiamas įvertinimas reiškia, kad socialinį turizmą galime pavadinti stebuklu, iš kurio visi juo besiverčiantys ir besinaudojantys asmenys gauna įvairiausios naudos: ekonominės, socialinės, užimtumo srityse, naudos sveikatai, ugdant Europos pilietiškumą ir t. t. ir ši veikla niekam nekenkia. Galiausiai būtų sunku surasti tokią ekonominę žmonių veiklą, kuri būtų taip visuotinai pripažįstama ir palaikoma.

4.3.3 Todėl nesunku šioje nuomonėje teikti pasiūlymus ir veiklos būdus, kurie sustiprintų ir pagerintų esamas programas bei padėtų pasiekti, kad jų teikiama didele nauda galėtų naudotis platesnį gyventojų sluoksniai.

B. ANTROJI DALIS. PASIŪLYMAI

5. Europos socialinio turizmo platformos link

5.1 Išankstinės sąlygos. Ankstesniuose punktuose jau teigėme, kad, nepriklausomai nuo socialinio turizmo apibrėžimo, finansavimo ar valdymo, turizmas yra galingas, pelningas ir stabilus ekonominis ir socialinis veiksnys. Socialinio turizmo tikslai įgyvendinami patenkinant gavėjus, padedant spręsti užimtumo problemas ir mažinant turizmo sezoniskumą. Iš tiesų, pasaulyje ir ypač Europoje turizmas yra labai vertinamas. Todėl siekiama išsiaiškinti, kaip asmenims, bendrovėms ir visai visuomenei socialinio turizmo teikiamą naudą būtų galima labiau išplėsti.

5.1.1 Europos mastu nėra lengva viską pavadinti vienu socialinio turizmo terminu. Galima kalbėti apie platformą, projektą, iniciatyvą, nors visi šie terminai nebūtinai reiškia tą patį, jais apibūdinama aiškius tikslus turinti Europos viršvalstybinio lygio organizuota veikla. Kadangi šioje nuomonėje yra pateikiamas bendras pasiūlymas, šie terminai įvairuoja, tikintis, kad ateityje šiai būsimai platformai bus pasiūlytas pavadinimas.

5.1.2 Vis dėlto yra aišku, kad turizmas Europoje turi įvairių trūkumų ir vidutinės trukmės laikotarpiu gali iškilti kliūčių, pvz.:

- rimtas, ir vis labiau plintantis turizmo pramonės sezoniskumo reiškinys tiek Šiaurės, tiek Centrinėje Europoje bei Viduržemio jūros pakrantėje, kur ne sezono metu yra tuščia ir trūksta atitinkamos ištisus metus veikiančios infrastruktūros;
- netinkamas žmoniškųjų išteklių naudojimas ne sezono metu ir pereinau į sezonu;
- dėl emigracijos labai išaugęs dirbančiųjų skaičius, todėl būtina plėsti ekonominę veiklą siekiant išlaikyti tokį patį gyvenimo lygį;
- sunkumai, su kuriais susiduria turizmo pramonė norėdama išsaugoti atitinkamo dydžio kainas ir užimtumo lygį ištisus metus, siekiant užtikrinti vidutinės trukmės pelningumą;
- objektyvus ribotas vietų, kurios gali būti naudojamos šiam tikslui, skaičius;
- kad turizmo pramonės vystymasis būtų tvarus, būtina didinti kiekvienos lankytinos vietos pridėtinę vertę ištisus

metus keliant kokybę ir, atitinkamai, kainą arba vidutinę metinę eksploataciją tuo metu, kai turistinė įstaiga veikia;

- visame pasaulyje atsirado daugybė turistų lankytinų vietų, siūlančių konkurencingas ir naujoviškas prekes bei paslaugas. Ši nauja konkurencija turėtų visų pirma skatinti gerinti kokybę ir didinti konkurencingumą.

5.1.3 Taip pat yra veiksmų, kurie realiai užtikrintų galimos Europos socialinio turizmo platformos arba projekto tvarumą:

- laipsniškas, grynas ir reliatyvus nedarbingųjų, bet gaunančių pensijas ir turinčių pakankamą Europos gyvenimo lygį piliečių skaičiaus augimas;
 - laipsniškas europiečių vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas;
 - vidutinės laisvalaikio trukmės per žmogaus gyvenimą, ypač vyresniame amžiuje, ilgėjimas;
 - pigių oro linijų atsiradimas lėmė transporto išlaidų sumažėjimą, o tai skatina mobilumą ir turizmą;
 - kultūros lygio augimas, skatinantis atsakingą, tvarų turizmą;
 - sėkmingas socialinio turizmo programų Europoje įgyvendinimas;
 - naujų šalių įstojimas į ES praplečia rinką ir galimybes keliauti.
- 5.2** Europos socialinio turizmo platforma gali turėti įvairių tikslų:
- kol kiekviena šalis turės savo programą, apibendrinti ir išplėsti esamas programas ir padidinti socialinio turizmo vartotojų skaičių Europoje;
 - esamoms programoms suteikti tarptautinį pobūdį pasirašant dvišales ir daugiašales bendradarbiavimo susitarimus;
 - kurti sąlygas Europos socialinio turizmo platformai parengti ir įgyvendinti, kuriomis remiantis potencialūs gavėjai būtų visi Europos piliečiai ir jiems būtų suteikta galimybė už prieinamą kainą ir nuolat lankyti kitas Europos šalis. Būtų įdomu sužinoti, kiek europiečių nėra karto nėra buvę kitoje Europos šalyje. Tokių piliečių tikriausiai yra nemažai ir ši grupė sudarys programos pagrindą;
 - Europos mastu skatinti nuoseklią socialinio turizmo veiklą, kurioje dalyvautų kuo daugiau valstybių.

5.3 Į Europos socialinio turizmo platformą įtraukti dalyviai ir grupės. Gali būti įtrauktos tokios grupės ir dalyviai:

- organizacijos, kurios šiuo metu įvairiose šalyse vykdo socialinio turizmo programas;
- profesinių sąjungų organizacijos ir kooperatyvai, suinteresuoti tokios programos plėtojimu;
- turizmo sektoriaus įmonių vadovai (plačiąja prasme), suinteresuoti didinti ilgalaikį savo įmonių pelningumą;
- nacionalinės, regionų ir vietos vyriausybės, suinteresuotos imtis veiksmų turizmo srityje, ją gerinant ir siekiant asmeninio ir socialinio savo piliečių tobulėjimo;
- ES ir jos institucijos, siekiančios užtikrinti ir skatinti užimtumą, ekonominę veiklą ir Europos partnerystę; be to, atsižvelgiant į platformos viršvalstybinį aspektą, ES institucijos turėtų koordinuoti ir užtikrinti programos įgyvendinimo sąlygų stebėseną, įskaitant vadovavimą jos sudarymui;
- socialinio turizmo organizacijos, ypač TSTB.

5.4 Pagrindiniai Europos socialinio turizmo projekto aspektai. Kad Europos socialinio turizmo programa būtų socialiai ir ekonomiškai tvari, ji turi atitikti šiuos kriterijus:

- skirta ekonominiu, teritoriniu ir socialiniu požiūriu labiausiai remtinoms grupėms. Ypač grupėms su fizine ar psichine negalia, arba tiems, kam sunku keliauti dėl priežasčių, kurias lemia geografinė padėtis, pvz., gyvenantiems Europos salose. Todėl kelionės išlaidos bus iš dalies, teisingai ir visiems vienodai padengimos nepriklausomai nuo kelionės ir viešnagės trukmės siekiant padėti visiems nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms;
- būti ekonomiškai ir socialiai pelninga trumpu, vidutinės trukmės ir ilgu laikotarpiu tiek viešuoju, tiek privačiu lygmeniu;
- padėti kurti stabilias, aukštos kokybės darbo vietas ištisus metus. Siekiant įgyvendinti užimtumo tikslą būtinas centralizuotas valdymas ir pastangos maksimaliai pratęsti buvimą turizmo įstaigose;
- įgyvendinama ne sezono metu;

— tvari ir užtikrinti tiek besinaudojančių turizmo paslaugomis, tiek ir priimančių bendruomenių asmeninių ir socialinių tobulėjimą;

— išlaikyti aukštos kokybės paslaugas, atitinkančias keliamus tikslus;

— vykdoma bendradarbiaujant viešajam ir privačiam sektoriui.

Įvykdžius šias sąlygas, socialinis turizmas, be jokios abejonės, taps viena pagrindinių Europos turizmo modelio sudedamųjų dalių.

5.5 Viešasis ir privatus bendradarbiavimas įgyvendinant projektą. Programos įgyvendinimas gali priklausyti, o taip pat ir turėti naudos iš veiksmingo viešojo ir privataus bendradarbiavimo planuojant, rengiant projektus ir juos valdant. Atrodytų, kad įmanoma, tačiau nelengva Europoje rasti organizacijų ar verslo įmonių, norinčių imtis vystyti Europos socialinio turizmo platformą.

6. Europos socialinio turizmo poveikis ir rezultatai

6.1 Ekonomikos augimas ir užimtumas. Įgyvendinus įvairius šios platformos etapus, poveikis ekonomikos augimui ir užimtumui bus didžiulis ir tikrai padės įgyvendinti Lisabonos Europos Vadovų Tarybos tikslus. Pavyzdžiui, Ispanijoje įgyvendinta Imerso programa šiuo požiūriu aiškiai parodo teigiamą socialinio turizmo poveikį darbo vietų išsaugojimui ir kūrimui ne sezono metu.

6.2 Veiksmingas naudojimasis teise į turizmą. Nors šiuo metu, remiantis turima statistika, apie 40 proc. gyventojų nevyksta atostogauti, įgyvendinant Europos socialinio turizmo platformą bus siekiama (ir neabejotinai pavyks) iš esmės šį skaičių sumažinti ir realiai visiems užtikrinti teisę į turizmą bei padėti Europos žmonėms geriau vieniems kitus pažinti.

6.3 Europos turizmo modelis. Įvairiose nuomonėse dėl turizmo EESRK išreiškė viltį, kad bus įmanoma sukurti Europos turizmo modelį, paremtą ne teisės aktais, o visuotinai priimtinomis ir taikomomis vertybėmis. Viena iš vertybių, kuri gali būti įtraukta į šį modelį, neabejotinai yra visuotinė teisė į turizmą t. y. turizmas visiems. Europos socialinio turizmo platforma gali labai padėti kurti Europos turizmo modelį.

7. Turizmo, ypač socialinio, indėlis kuriant Europos savimonę ir Europos dimensiją

7.1 Pastaraisiais metais paaiškėjo, kad Europos projekto įgyvendinimas nėra trumpalaikė ar lengva užduotis; vis dar lieka daug neaiškumų ir sunkumų. Socialinis turizmas gali būti galinga informacijos, žmonių tarpusavio supratimo ir tautų solidarumo skatinimo priemonė. Ji gali padėti sukurti pilietinę Europą ne ką nors aukojant ir vargstant, o smagiai leidžiant laisvalaikį, keliaujant, atostogaujant. Jaunimas yra grupė, ypatingai linkusi keliauti sezono metu, kai studentų bendrabučiai yra laisvi ir galėtų būti laikinai naudojami į Erasmus programą panašiai turizmo veiklai.

7.2 Atrodo, kad turizmas gali būti gera priemonė kuriant piliečių Europą. Įvairios dalyvaujančios grupės, turizmo ekonomikos sektoriaus ir vietos bendruomenės galėtų suderinti savo interesus, kad šis procesas būtų malonus ir visiems prieinamas.

C. TREČIOJI DALIS: IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

8. Išvados

8.1 Pirmoji bendra šios nuomonės išvada apie šiandieninę socialinio turizmo padėtį Europoje yra ta, kad aplinkos, ekonominių ir socialinių požiūriu socialinis turizmas yra tvari veikla, kuriai šiose trijose srityse turėtų būti skiriama pirmenybė.

8.2 Nauda, kurią gauna visi programose dalyvaujantys vartotojai ir specialistai, ekonominių, socialinių, sveikatos ir integracijos požiūriu yra visuotinai pripažinta ir turi didelės reikšmės.

8.3 Įvairioms socialinio turizmo paslaugomis besinaudojančioms grupėms, ypač žmonėms su negalia ir (arba) riboto judumo asmenims, šios programos turi didelės reikšmės jų, kaip asmenybės, visiškai integracijai.

8.4 Socialinį turizmą Europoje plėtoja įvairūs specialistai, yra plėtojimo formos, tikslinės grupės, finansinės priemonės ir pan. Visa tai jį praturtina, lemia įvairovę, padeda jį kurti ir plėtoti.

8.5 Galime padaryti išvadą, kad socialinio turizmo socialinė nauda prilygsta ekonominei ir netgi yra tarpusavį susiję.

8.6 Ekonomiškai naudinga ir socialiai pageidautina, kad visos Europos šalys kurtų nacionalines socialinio turizmo programas ieškodamos įvairių būdų ir valdymo formų.

8.7 Ekonomiškai naudinga ir socialiai pageidautina sukurti tarptautinę Europos socialinio turizmo platformą.

8.8 Remiantis Lisabonos strategija, vykdam bet kokią socialinio turizmo veiklą reikėtų atsižvelgti į tvarumą ir darbo vietų kūrimą.

8.9 Socialinis turizmas gali būti labai vertinga priemonė kuriant piliečių Europą ir ypatingą vaidmenį šiame procese skiriant jaunimui.

8.10 Socialinio turizmo veikla turi keletą vertybių, kuriomis būtų galima papildyti Europos turizmo modelį.

8.11 Socialinio turizmo veikla galėtų pasinaudoti visos Europos vietos bendruomenės, kadangi ji padeda saugoti kultūros ir vietovių paveldą.

8.12 Galiausiai, šiuo metu socialinis turizmas yra visavertė veikla, plėtojama daugelyje Europos valstybių, turinti geras valdymo ir organizacines struktūras. Taigi, jį galima plėtoti visose šalyse ir teikti paslaugas ir kitose valstybėse, vadinasi, pasirengta kokybiniam ir kiekybiniam šuoliui.

9. Rekomendacijos

9.1 Pagrindinė rekomendacija galimiems socialinio turizmo programų dalyviams, žinoma, yra skatinti juos dalyvauti turizme, veikloje, į kurią jie turi teisę, tačiau dėl daugybės priežasčių jie neturėjo galimybės ją pasinaudoti. Socialinis turizmas skatina integraciją, žinias ir asmenybės vystymąsi, todėl dalyvavimas socialinio turizmo veikloje yra pageidautinas.

9.2 Kalbant apie įvairius specialistus, dalyvaujančius vykdam įvairias socialinio turizmo programas, visų pirma turėtume pripažinti jų darbo naudą, atsidavimą jų organizacijų vykdomai misijai ir jų pastangas teikiant prieinamas ir aukštos kokybės paslaugas vartotojams. Tačiau taip pat turėtume juos skatinti toliau tobulinti jų produktus ir paslaugas investuojant į infrastruktūrų gerinimą, kuriant naujus, ypač tarptautinio pobūdžio, produktus. Programų koordinavimas ir atsakingų organizacijų asociacijų kūrimas yra geras būdas kaupti patirtį ir ja keistis.

9.3 Kalbant apie turizmo sektoriaus įmones, rekomenduojame joms ryžtingai imtis socialinio turizmo veiklos. Socialinis turizmas turi būti siejamas su trumpalaikės ir ypač vidutinės trukmės bei ilgalaikiu gero verslo valdymu, konkurencingumu ir nauda; jis gali padėti užtikrinti daugelio darbuotojų užimtumą ištisus metus.

9.4 Kalbant apie nacionalines, regionų ir vietos valdžios institucijas, patartume joms, siekiant socialinės bei ekonominės naudos, sudaryti socialinio turizmo programas. Papildomos pajamos iš mokesčių ir įmokų, iš bedarbių pašalpų sutaupytos lėšos leidžia skirti subsidijas ekonomiškai, socialiai ar fiziškai remtinoms grupėms žinant, kad šios investicijos tikrai atsipirks.

9.5 Rekomenduojame Europos institucijoms socialinį turizmą laikyti svarbia veikla, kurios tikslai susiję su turizmo ir socialinės politikos tikslais. Tai veikla, kuri verta pripažinimo, būti plėtojama, specialios techninės pagalbos, paramos ir iniciatyvų (nebūtinai ekonominio pobūdžio). Skatinti, vykdyti techninį koordinavimą, skleisti patirtį ir organizuoti susirinkimus siekiant sudaryti tarptautinius susitarimus yra uždaviniai, kuriuos Europos Komisija, ypač pasitelkdama turizmo skyrių, gali vykdyti savo pačios priemonėmis siekdama sukurti veiksmingą Europos socialinio turizmo platformą. Komisijos vadovavimas šiose srityse skatinant socialinį turizmą neabejotinai būtų vertinga priemonė siekiant nustatytų tikslų ir veiksmų tęstinumo.

9.6 Visos institucijos turėtų numatyti stiprinti savo politikos kryptis siekdamas panaikinti visas kliūtis kuriant ryšių, apgyvendinimo ir turizmo paslaugų infrastruktūrą. Europos salų atvejais aiškiai parodo, kad geografinė padėtis gali turėti didelės įtakos piliečių mobilumui ir galimybei keliauti.

9.7 Atsižvelgdamas į politinį, socialinį ir ekonominį Europos socialinio turizmo pobūdį, Europos Parlamentas turėtų imtis iniciatyvos pradėti diskusijas dėl socialinio turizmo Europoje ir pateikti jį remiančias rezoliucijas.

9.8 EESRK sutinka, kad ši nuomonė būtų skleidžiama, skelbiama ir platinama kaip *Barselonos deklaracija dėl socialinio turizmo Europoje* ir naudojama kaip jo indėlis į 2006 m. Europos turizmo forumą ir 2006 m. Pasaulinę turizmo dieną.

D. KETVIRTOJI DALIS: PAGRINDAS IR PRIEDAI

- Įvairios socialinio turizmo sąvokos: paslaugų pasiūlos ir paklausos raida, Europos Komisijos generalinis direktoratas XXIII, Turizmo skyrius, 1993 m.;
- Monrealio deklaracija: Humaniškos, socialinės turizmo vizijos link, TSTB, 1996 m. rugsėjo mėn.

- Pasaulio turizmo etikos kodeksas, Pasaulio turizmo organizacija, Čilės Santjagas, 1999 m. spalio 1 d.
- Pranešimas apie seminarą dėl Europos Sąjungoje teikiamos pagalbos atostogoms, Europos Parlamentas, Strasbūras, 2000 m. kovo mėn.
- Turizmo visiems sąvoka ir socialinis turizmas Europos Sąjungoje, TSTB, Briugės seminaras, 2001 m. birželio mėn.
- Pranešimas „Turizmas visiems“ apžvalga, 2001 m. birželio mėn.
- EESRK Nuomonė dėl socialiai tvaraus turizmo visiems, 2003 m. spalio mėn.
- Atostogų pagyvenusiems žmonėms programos tyrimas, Ispanijos migracijos ir socialinių paslaugų institutas (IMERSO), Ispanija, 2004 m. gegužės mėn.
- Europos socialinio turizmo forumas, TSTB, Budapeštas, 2005 m. balandžio mėn.
- Pranešimas apie turizmą ir vystymąsi, Europos Parlamentas A6-0173/2005, 2005 m. gegužės mėn.
- Pranešimas apie naujus tvaraus Europos turizmo projektus ir iššūkius, Europos Parlamentas A6-0235/2005, 2005 m. liepos mėn.
- Turizmas visiems. Ispanijos žmonėms su negalia atstovaujančio komiteto veiksmas, 2005 m. gruodžio mėn.
- Konsultacijos apie turizmo veiklą ir darbuotojų atostogas, TSTB, Briuselis, 2005 m. gegužės mėn.
- Europos konferencija dėl socialinio turizmo, ekonomikos augimo ir užimtumo, Balearų salų vyriausybė, Palma de Majorka, 2005 m. lapkričio mėn.
- Konferencija dėl turizmo visiems: esama padėtis ir ES praktika, Europos Komisija, Įmonių generalinis direktoratas, Turizmo skyrius, 2006 m. sausio mėn.
- Pasaulinis socialinio turizmo kongresas „Vystymąsi ir solidarumą skatinančio turizmo link“. Aubagne (Prancūzija), 2006 m. gegužės mėn.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND